

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας

Τίτλος:

«Η Ωραία Ελένη εμπνέει τους ποιητές»

Συγγραφή: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ-ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΠΙΤΖΕΛΕΡΗ

Εφαρμογή: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΤΑΜΟΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η Ωραία Ελένη εμπνέει τους ποιητές

Εφαρμογή σεναρίου

Θεόδωρος Στάμος

Δημιουργία σεναρίου

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 22-09-2014 έως 29-09-2014

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Βυρώνειας Σερρών

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 1η: Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας [Ηρόδοτος, «Ιστορίη» 2.120 (διασκευή)].

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

–

Χρονική διάρκεια

5 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Δάσκαλος και μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την εργασία σε ομάδες καθώς και με τη χρήση λογισμικών επεξεργασίας κειμένου και παρουσίασης και τις μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο. Το παρόν σενάριο εστιάζει στην πρωταγωνίστρια του κειμένου, την Ελένη, και ως εκ τούτου θα πρέπει να έχει προηγηθεί η νοηματική απόδοσή του. Μπορεί, βέβαια, να αξιοποιηθεί και ως αφόρμηση, εφόσον δε στηρίζεται σε πολλά νοηματικά στοιχεία του αρχαίου κειμένου παρά εστιάζει στο πρόσωπο της Ελένης. Ωστόσο, η χρονική του έκταση ίσως λειτουργήσει αποτρεπτικά για δραστηριότητα αφόρμησης. Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει ετοιμάσει το ιστολόγιο του τμήματος, ώστε οι μαθητές να μπορούν να βρουν σε αυτό τα Φύλλα Εργασίας και να αποθηκεύουν τις εργασίες τους. Χρήσιμο θα είναι να γνωρίζουν οι μαθητές να αναρτούν τις εργασίες τους στο ιστολόγιο. Επιπλέον, καλό είναι να δοθούν οδηγίες στους μαθητές για την εκφραστική λογοτεχνική ανάγνωση – εάν δεν είναι εξοικειωμένοι από ρητορικούς ομίλους ή από το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Ο διδάσκων χρειάζεται, αναλόγως της δυναμικής του τμήματος, να χωρίσει τις ομάδες των μαθητών και να επιλέξει – εάν χρειάζεται – ποιες πηγές θα αξιοποιηθούν. Η σχολική μονάδα πρέπει να έχει εργαστήριο πληροφορικής με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα. Για τη Β΄ Φάση ενδεχομένως να χρειαστεί βιντεοκάμερα και πρόγραμμα επεξεργασίας ήχου, εφόσον επιλέξουν οι μαθητές να δημιουργήσουν ένα βίντεο ή ένα δικό τους μελοποιημένο ποίημα ή τραγούδι.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Παναγιώτα-Κυριακή Μπιτζελέρη, «Η Ωραία Ελένη εμπνέει τους ποιητές», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, Γ΄ Γυμνασίου, Ιούλιος 2013

Το σενάριο αντλεί

–

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός του παρόντος σεναρίου είναι να κινητοποιήσει τους μαθητές να συνεργαστούν και να μελετήσουν ποιήματα της αρχαίας και της νέας ελληνικής γραμματείας, που έχουν ως έμπνευσή τους το μυθικό πρόσωπο της Ωραίας Ελένης. Ως μικροί ερευνητές καλούνται να ανακαλύψουν συνδέσεις μεταξύ των ποιημάτων, να ερμηνεύσουν σύμβολα και κατόπιν ως μικροί καλλιτέχνες να δημιουργήσουν το δικό τους έργο τέχνης εμπνευσμένο από τις «Ελένες» των ποιητών που ήρθαν σε επαφή. Με αφορμή το αρχαίο κείμενο της ενότητας ξεκινά ένα ταξίδι στον χρόνο, προκειμένου να δουν το ίδιο σύμβολο να αναπαράγεται, να διαφοροποιείται, να ανασυντίθεται με ποικίλους τρόπους. Έμμεσα οι μαθητές θα γνωρίσουν και θα επικοινωνήσουν τη γνώση τους, λειτουργώντας άλλοτε ως πομποί και άλλοτε ως δέκτες της πληροφορίας. Φυσικά, δίνεται και μια ευκαιρία να γνωρίσουν σημαντικούς ποιητές και τα ποιητικά κείμενά τους, και να εξασκηθούν στην προσέγγιση της λογοτεχνίας, χωρίς το άγχος του υπό εξέταση κειμένου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στο παρόν σενάριο οι μαθητές συνεργάζονται και λειτουργούν άλλοτε ως πομποί και άλλοτε ως δέκτες της γνώσης. Έχοντας τη μορφή ερευνητικής εργασίας, προάγει τη διερευνητική μάθηση (κατά Bruner), ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει την αυτενέργεια και καλλιεργεί τη φαντασία και τη δημιουργικότητα. Οι μαθητές καλούνται κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων να εξελίξουν την ταυτότητά τους (Κουτσογιάννης), αναπτύσσοντας κριτική στάση και επιμεριζόμενοι ευθύνες. Το ίδιο συμβαίνει και με τον διδάσκοντα, ο οποίος παρατηρεί τους μαθητές να μαθαίνουν και θέτει ερωτήματα μιμούμενος κατά κάποιο τρόπο τη μαιευτική μέθοδο του Σωκράτη και απομακρυνόμενος από μοντέλα αυθεντίας. Και ο ίδιος οδηγείται από τους μαθητές

του και μαθαίνει να τους εμπιστεύεται. Ο ρόλος του παραμένει συντονιστικός και υποβοηθητικός σε όλη τη διάρκεια του σεναρίου (Vygotsky). Ευκαταίο είναι όλοι οι συμμετέχοντες στη μαθησιακή διαδικασία με αφορμή ένα συνηθισμένο κατά τα άλλα αρχαίο κείμενο του σχολικού εγχειριδίου να γνωρίσουν και να απολαύσουν άλλα λογοτεχνικά κείμενα, αλλά και να γίνουν ο καθένας με τον δικό του τρόπο δημιουργικοί.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Στο παρόν σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν έργα της αρχαίας και της νεοελληνικής λογοτεχνίας.
- Να εμπνευστούν και να δημιουργήσουν ελεύθερα.
- Να σταχυολογούν με κριτικό πνεύμα πληροφορίες από το διαδίκτυο.
- Να ερμηνεύουν σύμβολα και να συνειδητοποιούν τον διαφορετικό ρόλο τους στους διαφορετικούς ανθρώπους σε διαφορετικές εποχές.
- Να προβληματιστούν για χαρακτηρισμούς όπως «καλός ή κακός», «θύμα ή θύτης», «αθώος ή ένοχος», «αλήθεια ή ψέμα», «αφορμή ή αιτία» κλπ.
- Να αποδέχονται τις διαφορετικές οπτικές και απόψεις σε ένα θέμα.
- Να διαμορφώνουν τεκμηριωμένη προσωπική άποψη.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η Ελένη ως σύμβολο λειτουργεί αντιφατικά στη λογοτεχνία.
- Να αντιληφθούν πως ο κάθε λογοτέχνης ανάλογα με την εποχή αξιοποιεί την παράδοση, χωρίς αυτό να μειώνει την αξία του έργου του.
- Να νιώσουν αισθητική απόλαυση ερχόμενοι σε επαφή με λογοτεχνικά κείμενα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Στο παρόν σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συγκρίνουν νοηματικά ένα κείμενο και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές.
- Να διατυπώνουν επιχειρήματα.
- Να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα για να επικοινωνήσουν τις γνώσεις τους.
- Να παραγάγουν νεοελληνικό λόγο σε οργανωμένη δομικά παράγραφο, αλλά και προφορικό λόγο στις παρουσιάσεις τους.
- Να εντοπίζουν πληροφορίες σε ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια.
- Να ασκηθούν στην εκφραστική ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων.
- Να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία ενός συμβόλου, να μπορούν να προσλαμβάνουν το νόημά του και να το επικοινωνούν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Γραμματισμοί

Στο παρόν σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να επικοινωνούν γραπτά και προφορικά τις απόψεις τους και τις γνώσεις τους.
- Να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη.
- Να συγκρίνουν έννοιες και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές.
- Να παίρνουν πρωτοβουλίες, αλλά και να ακολουθούν οδηγίες.
- Να σέβονται τη διαφορετική άποψη.
- Να εμπνέονται και να δημιουργούν, να καλλιεργήσουν τη φαντασία και την εφευρετικότητά τους.
- Να χρησιμοποιούν ΤΠΕ με μέτρο και κρίση για αναζήτηση πληροφοριών, αλλά και για την παραγωγή δικού τους υλικού.
- Να διατυπώνουν τεκμηριωμένες κρίσεις.
- Να συνειδητοποιήσουν την αξία και τον ρόλο της παράδοσης στη λογοτεχνία.
- Να αντιληφθούν την έννοια του διαχρονικού συμβόλου.

- Να αναζητήσουν πληροφορίες σε ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια.

Διδακτικές πρακτικές

Στο παρόν σενάριο επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνεργαστούν σε ομάδες.
- Να αναλάβουν ρόλους και να λειτουργήσουν σε αυτούς με υπευθυνότητα και χωρίς ανταγωνισμό.
- Να εμπνέονται από τα λογοτεχνικά έργα.
- Να ωθούνται σε δημιουργία δικών τους έργων καλλιεργώντας τη φαντασία τους.
- Να ακολουθούν οδηγίες αλλά και να αυτενεργούν.
- Να σέβονται τη διαφορετική γνώμη και να είναι «ανοιχτοί» στη διαμόρφωση της δικής τους.
- Να συνδιαλέγονται εποικοδομητικά.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το αρχαίο κείμενο της ενότητας δίνει μία θαυμάσια ευκαιρία για περιδιάβαση στον λογοτεχνικό κόσμο του χθες και του σήμερα με θεματικό άξονα το σύμβολο της Ελένης. Οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν με ποικίλα θέματα και να διευρύνουν τον νου τους ποικιλοτρόπως. Για παράδειγμα, μπορούν να συγκρίνουν την αντίφαση στην πρόσληψη της Ελένης στους διάφορους ποιητές, αλλά και στη διαχρονικότητα ενός παραδοσιακού συμβόλου. Στο συγκεκριμένο σενάριο ως αφορμή χρησιμοποιήθηκε η πρόσληψη της Ελένης, όπως αυτή παρουσιάζεται στο κείμενο της ενότητας που μελετούν, στην τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη που μελετούν στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και στην «Ιλιάδα» που διδάχτηκαν στη Β΄ Γυμνασίου. Μέσω της σύγκρισης ως προς την πρόσληψη της μορφής της Ελένης διατυπώθηκαν προβληματισμοί για την ελευθερία με την οποία προσεγγίζουν ένα πρόσωπο διάφοροι ποιητές και συγγραφείς.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το αρχαίο κείμενο [«Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας»](#) της 1^{ης} ενότητας του σχολικού εγχειριδίου περιλαμβάνεται στη διδακτέα ύλη της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας της Γ΄ Γυμνασίου σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών ([ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ](#)).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές μέσω αυτού του σεναρίου χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ για να αντλήσουν υλικό και να παραγάγουν κατόπιν το δικό τους έργο. Το σενάριο στηρίζεται στην αξιοποίηση ποικίλων διαδικτυακών πηγών και συνεπώς εξοικειώνει τους μαθητές με τη χρήση μηχανών αναζήτησης και την πλοήγηση σε ιστοχώρους γενικότερα. Επίσης, αξιοποιούνται οι ΤΠΕ για τη δημιουργία πιο αποτελεσματικών επικοινωνιακά παρουσιάσεων, αλλά και ως μέσα πρακτικής γραμματισμού. Τέλος, με τη χρήση των λογισμικών οι μαθητές εξοικειώνονται με εργαλεία που χρησιμοποιούν για ποικίλες δραστηριότητες, ενδοσχολικά αλλά και εξωσχολικά. Στόχο, άλλωστε, του παρόντος σεναρίου αποτελεί και η διάπλαση χρηστών του διαδικτύου ικανών τόσο στην εύρεση αξιόπιστων πληροφοριών όσο και στην αποφυγή κινδύνων.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση Γ΄ Γυμνασίου - [Ευριπίδη «Ελένη»](#):

-Β΄ Επεισόδιο – 2^η Σκηνή: 659-840: [Παράλληλο κείμενο 3](#)

-[Εισαγωγή](#)

Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου:

-Γ περιληπτική αναδιήγηση & στ. 121-244: [Η Τειχοσκοπία](#) και Παράλληλο κείμενο: [Η Ελένη και οι αναμνήσεις της](#). Από την «Ελένη» του Γ. Ρίτσου, *Τέταρτη Διάσταση*. 2001. Αθήνα: Κέδρος.

Ομηρικά Έπη: «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου, 6^η Ενότητα: β, γ, δ (περίληψη – ανάλυση αποσπασμάτων) - δ 259-315, 627-632: [Οι αναδρομικές διηγήσεις της Ελένης και του Μενέλαου](#).

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Γ. Σεφέρη, «Ελένη», σελ. 4-5, II, IV, V.](#) [πηγή: 3^ο Γενικό Λύκειο Ν. Σμύρνης – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Η Ελένη του Γ. Ρίτσου \[ποίημα και συζήτηση\]](#) [πηγή: «Αναγράφω» - ιστολόγιο του Αθ. Αλεξανδρή]

[Η Ελένη του Μύθου](#) [πηγή: «Αναγράφω» - ιστολόγιο του Αθ. Αλεξανδρή].

[Η Ελένη του Σεφέρη: \(ποίημα και συζήτηση\)](#) [πηγή: «Αναγράφω» - ιστολόγιο του Αθ. Αλεξανδρή].

[Η Ελένη των ποιητών \(Σεφέρη & Ρίτσου\)](#) [πηγή: «Φιλολογικές σελίδες για το Γυμνάσιο» - ιστολόγιο της Μ. Γαϊτανίδου].

[KLEEJA](#) [Ιστοχώρος ελεύθερης ανάρτησης].

[Movie Maker](#) [Ελεύθερο λογισμικό επεξεργασίας παρουσιάσεων, ταινιών και ήχου].

[Ο Μύθος στη Σύγχρονη Τέχνη](#) [πηγή: “e-mythos” – Ιστολόγιο του 1^{ου} ΓΕΛ Θερμαϊκού»].

[Ο ποιητικός μύθος της Ελένης](#) [πηγή: “Lectores et Recitatores” – ιστολόγιο του Απ. Κωνσταντίνου].

[Picasa](#) [Ελεύθερο λογισμικό επεξεργασίας εικόνων]

[Ωραία Ελένη](#) [πηγή: “Hellenica World” - Ιστοσελίδα για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό – Υπεύθ. Μ. Lahanas].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες

Οι μαθητές, στο εργαστήριο της πληροφορικής, χωρίστηκαν σε ομάδες αρκετά εύκολα, καθώς ο συνολικός αριθμός τους (12) επέτρεπε να γίνουν αυτές οι διαδικασίες χωρίς χρονοτριβή. Έτσι, σχηματίστηκαν τέσσερις ομάδες των τριών ατόμων. Εργάστηκαν στο ιστολόγιο της τάξης τους, όπου είχε αναρτηθεί από τον

διδάσκοντα το [1ο Φύλλο Εργασίας](#). Αποστολή της κάθε ομάδας ήταν να μελετήσει δύο ποιήματα εμπνευσμένα από τον μύθο της Ωραίας Ελένης. Το ένα ποίημα ανήκε στην αρχαία ελληνική γραμματεία, ενώ το άλλο στη νεότερη.

Αφού πλοηγήθηκαν στους προτεινόμενους ηλεκτρονικούς συνδέσμους, αλλά και αξιοποιώντας διαδικτυακές πηγές που προέκυψαν από δική τους ελεύθερη αναζήτηση, κλήθηκαν να συνθέσουν μία παρουσίαση με θέμα τις όψεις της Ελένης, όπως αυτή παρουσιάζεται στα δύο ποιήματα. Δινόταν οδηγία στις ομάδες να εμπλουτίσουν την παρουσίασή τους με οπτικοακουστικό υλικό και προτεινόταν να ακολουθήσουν περίπου την εξής δομή:

- Τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης.
- Ομοιότητες .
- Διαφορές στην Ελένη των ποιημάτων και του κειμένου της ενότητας.

Οι ομάδες και τα ποιήματα που μελέτησαν είναι τα εξής:

- [Ομάδα 1: «Ελένη» του Ευριπίδη και «Ελένη» του Σεφέρη.](#)
- [Ομάδα 2: ραγωδιά Γ](#) από την «Ιλιάδα» και [δ](#) από την «Οδύσσεια» του Ομήρου και [«Ελένη» του Ρίτσου.](#)
- [Ομάδα 3: «Παλινωδιά» του Στησίχορου και «Άπαντα» του Παλαμά.](#)
- [Ομάδα 4: Απόσπασμα 16 L-P της Σαπφώς και «Οδύσσεια» του Καζαντζάκη.](#)

Δεν παρουσιάστηκαν ιδιαίτερα προβλήματα στην εργασία των ομάδων. Οι ομάδες 1 και 2 δυσκολεύτηκαν κάπως να μελετήσουν το υλικό που είχαν στη διάθεσή τους. Οι ομάδες 3 και 4 είχαν αρκετά πιο περιορισμένο υλικό προς επεξεργασία. Οι δύο αυτές ομάδες κατέφυγαν και στο διαδίκτυο για αναζήτηση περαιτέρω πληροφοριών που αφορούσαν το έργο τους.

Σε γενικές γραμμές, κατάφεραν να προσεγγίσουν αρκετά καλά το υλικό τους και να παραγάγουν αυτό που τους ζητούνταν. Περισσότερο έδωσαν βαρύτητα στη σύγκριση των δύο ποιημάτων που είχαν στη διάθεσή τους ως προς τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης, χωρίς να ασχοληθούν ιδιαίτερα με τη σύγκριση και με το

κείμενο της ενότητας του σχολικού βιβλίου. Ίσως, εάν είχαν στη διάθεσή τους μία διδακτική ώρα παραπάνω, να έφταναν σε καλύτερο αποτέλεσμα.

Με την ολοκλήρωση των εργασιών τους χρησιμοποίησαν την ιστοσελίδα ελεύθερης ανάρτησης [KLEEJA](#), για να ανεβάσουν το έργο τους ως υπερσύνδεση στο ιστολόγιο, με τη μορφή *Σχολίου*.

B' Φάση

2 διδακτικές ώρες

Η φάση αυτή ξεκίνησε με την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων της προηγούμενης φάσης. Προτιμήθηκε να παρουσιαστούν οι εργασίες τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, για να έχουν στη μνήμη τους τον τρόπο πρόσληψης της Ελένης από τους διάφορους ποιητές και συγγραφείς, ώστε να τον αξιοποιήσουν πιο εύκολα στις εργασίες τους σε αυτή τη φάση. Έτσι, η κάθε ομάδα παρουσίασε στο εργαστήριο της πληροφορικής την εργασία της, λύθηκαν απορίες και δημιουργήθηκε το κατάλληλο κλίμα ώστε να προχωρήσουν στις νέες εργασίες τους. Αφού δημιουργήθηκαν με κλήρωση τέσσερις νέες ομάδες, εργάστηκαν με το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#), το οποίο ήταν αναρτημένο από τον διδάσκοντα στο ιστολόγιο της τάξης τους.

Αυτό το Φύλλο Εργασίας ήταν κοινό για όλες τις ομάδες και ζητούσε από τους μαθητές να παραγάγουν ένα πολυτροπικό κείμενο (κολλάζ, αφίσα, ημερολόγιο, τραγούδι, ποίημα, βίντεο, τραγούδι κ.λπ.) με θέμα «Η Ωραία Ελένη εμπνέει τους ποιητές». Στο κείμενό τους μπορούσαν να αξιοποιήσουν με τρόπο ορατό τις πληροφορίες/γνώσεις/εμπειρίες που αποκόμισαν από την προηγούμενη φάση, ώστε να αναγνωρίζεται η Ελένη του κάθε ποιητή. Βέβαια, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν την ωραία Ελένη, όπως αυτή τη φαντάστηκαν.

Οι τρεις ομάδες προτίμησαν να δημιουργήσουν μία παρουσίαση, ενώ μία ομάδα επέλεξε να δημιουργήσει ένα κολλάζ γράφοντας και φράσεις σχετικές με το θέμα. Το κλίμα κατά τη διάρκεια της εργασίας τους ήταν πολύ καλό, δεν υπήρξαν απορίες και προβλήματα. Όσον αφορά το περιεχόμενο των εργασιών τους, πρέπει να τονιστεί ότι

δεν ξέφυγαν πολύ από τον τρόπο πρόσληψης των ποιητών και των συγγραφέων που είχαν μελετήσει. Έτσι, φάνηκε ότι επηρεάστηκαν σε μεγάλο από τα ποιήματα και τα κείμενα με θέμα την Ελένη, με τα οποία είχαν ασχοληθεί στην προηγούμενη φάση.

Γ' Φάση

1 διδακτική ώρα

Τα τελικά προϊόντα της Β' Φάσης παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια και έγιναν αντικείμενο σχολιασμού και συζήτησης. Η αξιολόγηση των εργασιών βασίστηκε περισσότερο στην αιτιολόγηση από πλευράς των μαθητών των κάθε είδους επιλογών τους και στη δυνατότητα αφενός να στηρίζουν τις επιλογές τους, και αφετέρου να απαντήσουν σε ερωτήσεις των συμμαθητών τους. Τέλος, κλήθηκαν και οι ίδιοι να αξιολογήσουν όλη τη διεργασία του σεναρίου, απαντώντας στο παρακάτω ερωτηματολόγιο:

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ «Η ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ ΕΜΠΝΕΕΙ ΤΟΥΣ ΠΟΙΗΤΕΣ»

1. Ποιο θεωρείτε ως το πιο θετικό στοιχείο των εργασιών σας στο εργαστήριο της πληροφορικής;
2. Ποιο θεωρείτε ως το πιο αρνητικό στοιχείο των εργασιών σας στο εργαστήριο της πληροφορικής;
3. Ποιες προτάσεις έχετε να κάνετε στον διδάσκοντα ώστε την επόμενη φορά να έχουμε ακόμη πιο θετικά αποτελέσματα;

Από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης φάνηκε ότι οι μαθητές θεωρούν ως το πιο θετικό στοιχείο των εργασιών τους ότι εργάστηκαν ομαδικά για την επίτευξη ενός κοινού στόχου και το γεγονός ότι είχαν τη δυνατότητα να μελετήσουν και άλλα έργα που αναφέρονται στην Ελένη. Ως το πιο αρνητικό στοιχείο θεωρούν την έλλειψη επαρκούς χρόνου για την εργασία τους στη Β' Φάση, οπότε και οι προτάσεις τους κινούνταν σε αυτό το πλαίσιο.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο Φύλλο Εργασίας

Ομάδα 1: ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ - ΣΕΦΕΡΗΣ

Ο μύθος της Ωραίας Ελένης από τα παλαιότερα χρόνια έως τις μέρες μας έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς λογοτέχνες. Αποστολή της ομάδας είναι – με τη βοήθεια των παρακάτω συνδέσμων και άλλων διαδικτυακών πηγών, κατόπιν δική σας ελεύθερης αναζήτησης/έρευνας – **να συνθέσετε μία παρουσίαση, εμπλουτισμένη με οπτικοακουστικό υλικό, με θέμα «Η Ελένη του Ευριπίδη και η Ελένη του Σεφέρη».** Παρατηρώντας προσεκτικά το παραπάνω θέμα, αντιλαμβάνεστε ότι καλείστε να ερευνήσετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η Ελένη στους δύο λογοτέχνες, από τους οποίους ο ένας ανήκει στους αρχαίους Έλληνες ποιητές, ενώ ο δεύτερος εκπροσωπεί τη νεότερη γενιά. Μπορείτε να κάνετε και μια σύγκριση με την Ελένη του κειμένου του σχολικού σας βιβλίου. Παρουσιάζει ομοιότητες με κάποια από τις δύο που παρουσιάζονται στα ποιήματα; Η παρουσίασή σας, λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης.
- Ομοιότητες.
- Διαφορές.

Φροντίστε να αναρτήσετε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος με το όνομα της ομάδας σας. Στο τέλος της δραστηριότητας θα την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Η Ελένη του Ευριπίδη

(Εστιάστε στα αποσπάσματα από την τραγωδία «Ελένη» του Ευριπίδη.)

- [Ο μύθος της Ωραίας Ελένης](#)
- [Η Ελένη του Μύθου](#)
- [Ωραία Ελένη](#)

Η Ελένη του Σεφέρη

(Εστιάστε στο ποίημα του Σεφέρη.)

- [Ο μύθος της Ωραίας Ελένης](#) (Γ. Σεφέρης, «Ελένη», στ. 23-41)
- [Η Ελένη του Σεφέρη: \(Ποίημα και Συζήτηση\)](#)
- [Ο ποιητικός μύθος της Ελένης](#)

Ομάδα 2: ΟΜΗΡΟΣ -ΡΙΤΣΟΣ

Ο μύθος της Ωραίας Ελένης από τα παλαιότερα χρόνια έως τις μέρες μας έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς λογοτέχνες. Αποστολή της ομάδας είναι – με τη βοήθεια των παρακάτω συνδέσμων και άλλων διαδικτυακών πηγών, κατόπιν δική σας ελεύθερης αναζήτησης/ έρευνας – **να συνθέσετε μία παρουσίαση, εμπλουτισμένη με οπτικοακουστικό υλικό, με θέμα «Η Ελένη του Ομήρου και η Ελένη του Ρίτσου»**. Παρατηρώντας προσεκτικά το παραπάνω θέμα, αντιλαμβάνεστε ότι καλείστε να ερευνήσετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η Ελένη στους δύο λογοτέχνες, από τους οποίους ο ένας ανήκει στους αρχαίους Έλληνες ποιητές, ενώ ο δεύτερος εκπροσωπεί τη νεότερη γενιά. Μπορείτε να κάνετε και μια σύγκριση με την Ελένη του κειμένου του σχολικού σας βιβλίου. Παρουσιάζει ομοιότητες με κάποια από τις δύο που παρουσιάζονται στα ποιήματα; Η παρουσίασή σας, λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης.
- Ομοιότητες.
- Διαφορές.

Φροντίστε να αναρτήσετε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος με το όνομα της ομάδας σας. Στο τέλος της δραστηριότητας θα την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Η Ελένη του Ομήρου («Ιλιάδα» Γ)

- Όμηρος, «Ιλιάδα», Γ περιληπτική αναδιήγηση & στ. 121-244: [Η Τειχοσκοπία](#).
- [Η Ελένη του Μύθου](#)

Η Ελένη του Ομήρου («Οδύσσεια» δ)

- Όμηρος, «Οδύσσεια», 6^η Ενότητα: β, γ, δ (περίληψη – ανάλυση αποσπασμάτων) - δ 259-315, 627-632: [Οι αναδρομικές διηγήσεις της Ελένης και του Μενέλαου](#).
- [Ωραία Ελένη](#)

Η Ελένη του Ρίτσου

(Εστιάζετε στα σχόλια για το ποίημα «Ελένη» του Ρίτσου.)

- Όμηρος, «Ιλιάδα», Γ περιληπτική αναδιήγηση & στ. 121-244 – Παράλληλο κείμενο από το ποίημα «Ελένη» του Γ. Ρίτσου: [Η Ελένη και οι αναμνήσεις της](#).
- [Η Ελένη των ποιητών \(Σεφέρη & Ρίτσου\)](#)
- [Ο ποιητικός μύθος της Ελένης](#)

Ομάδα 3: ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ -ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο μύθος της Ωραίας Ελένης από τα παλαιότερα χρόνια έως τις μέρες μας έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς λογοτέχνες. Αποστολή της ομάδας είναι – με τη βοήθεια των παρακάτω συνδέσμων και άλλων διαδικτυακών πηγών, κατόπιν δική σας ελεύθερης αναζήτησης/ έρευνας – **να συνθέσετε μία παρουσίαση, εμπλουτισμένη με οπτικοακουστικό υλικό, με θέμα «Η Ελένη του Στησίχορου και η Ελένη του Παλαμά».** Παρατηρώντας προσεκτικά το παραπάνω θέμα, αντιλαμβάνεστε ότι καλείστε να ερευνήσετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η Ελένη στους δύο λογοτέχνες, από τους οποίους ο ένας ανήκει στους αρχαίους Έλληνες ποιητές, ενώ ο δεύτερος εκπροσωπεί τη νεότερη γενιά. Μπορείτε να κάνετε και μια σύγκριση με την Ελένη του κειμένου του σχολικού σας βιβλίου. Παρουσιάζει ομοιότητες με κάποια από τις δύο που παρουσιάζονται στα ποιήματα; Η παρουσίασή σας, λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης.
- Ομοιότητες.
- Διαφορές.

Φροντίστε να αναρτήσετε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος με το όνομα της ομάδας σας. Στο τέλος της δραστηριότητας θα την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Η Ελένη του Στησίχορου

(Εστιάστε στην εκδοχή του Στησίχορου.)

- Ευριπίδης, «Ελένη», [Εισαγωγή](#).
- Ευριπίδης, «Ελένη», Β΄ Επεισόδιο – 2^η Σκηνή: 659-840: [Παράλληλο κείμενο 3](#).

Η Ελένη του Παλαμά

(Εστιάστε στα σχόλια για το ποίημα του Παλαμά.)

- [Γ. Σεφέρη, «Ελένη», σελ. 4, IV.](#)
- [Ο Μύθος στη Σύγχρονη Τέχνη](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- [Ο ποιητικός μύθος της Ελένης](#)

Ομάδα 4: ΣΑΠΦΩ -ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Ο μύθος της Ωραίας Ελένης από τα παλαιότερα χρόνια έως τις μέρες μας έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς λογοτέχνες. Αποστολή της ομάδας είναι – με τη βοήθεια των παρακάτω συνδέσμων και άλλων διαδικτυακών πηγών, κατόπιν δική σας ελεύθερης αναζήτησης/ έρευνας – **να συνθέσετε μία παρουσίαση, εμπλουτισμένη με οπτικοακουστικό υλικό, με θέμα «Η Ελένη της Σαπφώς και η Ελένη του Καζαντζάκη».** Παρατηρώντας προσεκτικά το παραπάνω θέμα, αντιλαμβάνεστε ότι καλείστε να ερευνήσετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η Ελένη στους δύο λογοτέχνες, από τους οποίους ο ένας ανήκει στους αρχαίους Έλληνες ποιητές, ενώ ο δεύτερος εκπροσωπεί τη νεότερη γενιά. Μπορείτε να κάνετε και μια σύγκριση με την Ελένη του κειμένου του σχολικού σας βιβλίου. Παρουσιάζει ομοιότητες με κάποια από τις δύο που παρουσιάζονται στα ποιήματα; Η παρουσίασή σας, λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τον τρόπο παρουσίασης της Ελένης.
- Ομοιότητες.
- Διαφορές.

Φροντίστε να αναρτήσετε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος με το όνομα της ομάδας σας. Στο τέλος της δραστηριότητας θα την παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Η Ελένη της Σαπφώς

- Ευριπίδης, «Ελένη», Β΄ Επεισόδιο – 2^η Σκηνή: 659-840: [Παράλληλο κείμενο 3](#)
- [Ωραία Ελένη](#)

Η Ελένη του Καζαντζάκη

(Εστιάστε στα σχόλια για το ποίημα του Καζαντζάκη.)

- [Γ. Σεφέρη, «Ελένη», σελ. 4, II.](#)
- [Ο Μύθος στη Σύγχρονη Τέχνη](#)
- [Ο ποιητικός μύθος της Ελένης.](#)

2^ο Φύλλο Εργασίας

Στις νέες σας ομάδες καλείστε να φτιάξετε ένα πολυτροπικό κείμενο (αφίσα, κολλάζ, ημερολόγιο, βίντεο, τραγούδι, ποίημα, στιχομυθία ή συνδυασμός αυτών κ.λπ.) με θέμα «Η Ωραία Ελένη εμπνέει τους ποιητές». Στο κείμενό σας θα παρουσιάζετε την Ελένη έτσι όπως εσείς τη φαντάζεστε, αξιοποιώντας όμως και τις πληροφορίες, τις γνώσεις και τις εμπειρίες που αποκομίσατε από την προηγούμενη φάση του σεναρίου. Μην ξεχάσετε να αναρτήσετε το τελικό προϊόν της εργασίας σας στο ιστολόγιο του μαθήματος με το όνομα της ομάδας. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια και συζήτηση με ερωτήσεις που μπορείτε οι ίδιοι να θέσετε στους συμμαθητές σας, αλλά και να δεχθείτε από αυτούς. Θα πρέπει να είστε όλοι σε θέση να παρουσιάσετε το έργο σας, αλλά και να εξηγήσετε τα σημεία στα οποία φαίνονται οι επιρροές των ποιητών που μελετήσατε.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Με αφορμή την αξιοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου στην τάξη, τα παραγόμενα (ως τελικά προϊόντα της Β΄ Φάσης) πολυτροπικά κείμενα των μαθητών μπορούν να παρουσιαστούν σε σχετική εκδήλωση του σχολείου για τον εορτασμό της Ημέρας Ποίησης. Άλλη πιθανή εκδοχή θα μπορούσε να είναι η έκθεση των έργων στους διαδρόμους του σχολείου, εφόσον κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Θα μπορούσε, τέλος, να αξιοποιηθεί ενδεχόμενη θεατρική παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη και να πραγματοποιηθεί επίσκεψη του τμήματος στο θέατρο. Ενώ, εάν υπάρχει θεατρικός όμιλος ή σχετική διάθεση από τους μαθητές, θα μπορούσαν να γράψουν ένα θεατρικό με θέμα την Ελένη και να ανεβάσουν και τη σχετική παράσταση.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο προσαρμόστηκε στις ανάγκες της τάξης αλλά και των περιστάσεων. Ο αριθμός των ωρών που αφιερώθηκε ήταν πέντε, αρκετά λιγότερες από τις προτεινόμενες από την συντάκτρια του σεναρίου. Η επιλογή αυτή έγινε, κυρίως, διότι δεν υπήρχε δυνατότητα στον διδάσκοντα να γνωρίζει το εβδομαδιαίο πρόγραμμα του σχολείου, ώστε να προγραμματίσει την εφαρμογή του σεναρίου. Οι συνεχείς αλλαγές στο εκπαιδευτικό δυναμικό του σχολείου κατά την έναρξη του σχολικού έτους, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το μοναδικό εργαστήριο της πληροφορικής χρησιμοποιείται και από το Γενικό Λύκειο, δεν έδιναν τη δυνατότητα στον διδάσκοντα να προγραμματίσει εγκαίρως την εφαρμογή του σεναρίου. Ίσως, εάν οι συνθήκες ήταν διαφορετικές, να δινόταν η δυνατότητα στους μαθητές να ασχοληθούν περισσότερες ώρες με το συγκεκριμένο σενάριο.

Επίσης, λόγω του μικρού αριθμού των μαθητών της τάξης στην οποία εφαρμόστηκε το σενάριο δε χρησιμοποιήθηκε Φύλλο Εργασίας για ενδεχόμενη 5^η ομάδα που προέβλεπε το αρχικό σενάριο κατά την Α΄ Φάση. Ακόμη, προτιμήθηκε να δοθούν στους μαθητές αρκετά λιγότερες ιστοσελίδες να μελετήσουν και να

επεξεργαστούν σε σχέση με το προτεινόμενο σενάριο, προκειμένου να μην δημιουργηθεί φόρτος, καθώς δεν είχαν τη δυνατότητα να ασχοληθούν τόσες ώρες όσες προέβλεπε το αρχικό σενάριο.

Ως προς τις μικρές αλλαγές που έγιναν στο Α΄ Φύλλο Εργασίας σε σχέση με το προτεινόμενο, στόχο είχαν να διευκολυνθούν οι μαθητές ώστε απρόσκοπτα να ασχοληθούν με το έργο τους. Ως προς το Β΄ Φύλλο Εργασίας, θα μπορούσε να αναφερθεί ότι, εάν είχε προηγηθεί ενημέρωση από τον διδάσκοντα στους μαθητές για το περιεχόμενό του, θα μπορούσαν να προετοιμαστούν καλύτερα και πιθανόν να στρέφονταν σε κατευθύνσεις πιο πρωτότυπες. Αυτό διεφάνη τόσο από τις παρατηρήσεις των μαθητών στην αξιολόγηση του σεναρίου όσο και από τη συζήτηση που έγινε εκτός μαθήματος.

Σε γενικές γραμμές οι μαθητές χάρηκαν τη διαδικασία, απέκτησαν αρκετές γνώσεις για την πρόσληψη της Ελένης από ποιητές και συγγραφείς, ενώ διαμορφώθηκαν τα ερεθίσματα σχετικά με την ελευθερία που έχει ο καλλιτέχνης στον τρόπο προσέγγισης ενός προσώπου. Ο προβληματισμός αναφορικά με τη δυνατότητα του καλλιτέχνη να δίνει διαστάσεις συμβόλου σε ένα πρόσωπο, αποτελεί για τον γράφοντα το μεγαλύτερο κέρδος από την ενασχόληση των μαθητών με αυτό το σενάριο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bernstein, B. 1996. *Pedagogy, Symbolic Control and Identity. Theory, Research, Critique*. London: Taylor and Francis.
- Bigge, M & S. Shermis. 2012. *Θεωρίες μάθησης για εκπαιδευτικούς*. Μτφρ. Φ. Αρβανίτης. Αθήνα: Πατάκης.
- Bruner, J. 1977. *The Process of Education*. USA: Harvard University Press.
- Gardner, H. 1993. *Multiple Intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Kolb, D. 1984. *Experiential Learning: Experience as The Source of Learning and Development*. Enlewood Cliffs, New Jersey: Pentice Hall.
<http://academic.regis.edu/ed205/Kolb.pdf>
- Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html
[20/07/2013]
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Ξανθάκου, Γ. 1998. *Η Δημιουργικότητα στο Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ